

Platform31 programma Vitale binnensteden 2017

Het onderwerp vitale binnensteden is de laatste vier jaar een stevige poot van de Platform31-werkzaamheden geworden. Project voor project groeide de expertise, de zichtbaarheid en het netwerk op dit onderwerp. Ook de komende jaren blijft het functioneren van binnensteden voor Platform31 een belangrijk thema in ons werkprogramma. Er zijn nog volop opgaven en kansen voor binnensteden en we merken dat in het werkveld – zowel publiek en privaat – nog veel vragen leven. Vanaf 2017 zullen we het thema Vitale binnensteden meer in de vorm van een programma aanpakken, zoals partners van ons hebben gevraagd. Hieronder vindt u een schets van de belangrijkste inhoudelijke lijnen en voorgenomen projecten uit dit programma Vitale binnensteden.

Neem contact op met Arjan Raatgever (arjan.raatgever@platform31.nl) als u wilt samenwerken aan een van de programmalijnen of projecten. Ieder project zal in de startfase ook afzonderlijk worden aangekondigd op de website van Platform31 en via de binnensteden-nieuwsbrief Vitaminen voor de binnenstad (inschrijven via luca.deboer@platform31.nl).

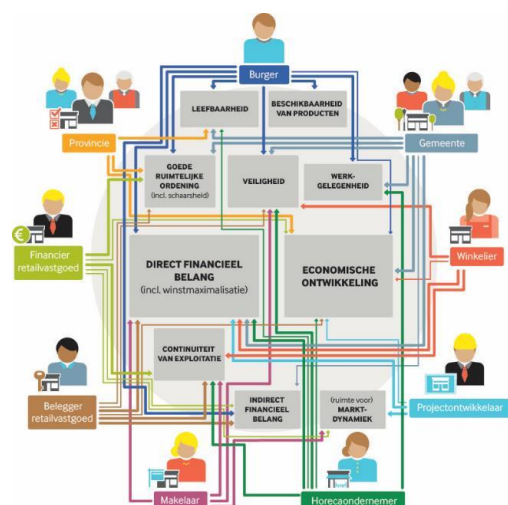
Binnenstadsprojecten van Platform31 uit vorige jaren zijn onder meer: excursies Aanpakken winkelleegstand (2013), leerkring Kantoren- en winkelleegstand van G32-gemeenten (2014), publicaties Winkelgebied van de toekomst (deel I, 2014, en deel II, 2015), ondersteuning van de Retailagenda (2015-2016). Dit jaar lopen nog door: pilot Verlichte regels winkelgebieden (2015-2016), experiment Aangename aanloopstraten (2015-2016) en kennisdossier Vitale binnensteden (vanaf 2015). Dit jaar zijn gestart: Leefstraten (2016), CONCEPT BINNENSTAD (2016-2017) en gesprekstaf Blurring (2016-2017).

Meer informatie over deze projecten vindt u op **kennisdossier Vitale binnensteden**:
www.platform31.nl/vitalebinnensteden

Drie programmalijnen Vitale binnensteden 2017

1) Professionaliseren van binnenstadssamenwerking

In binnensteden komt een veelheid aan partijen en belangen samen. Denk aan inwoners, bezoekers, retail- en horecaondernemers (van alle soorten en maten), vastgoedeigenaren, de gemeentelijke overheid, culturele, vrijetijds- en maatschappelijke ondernemers en instellingen, investeerders, belangenorganisaties (bijvoorbeeld voor monumenten, de fiets, energie et cetera). Op een hoger schaalniveau hebben ook buurgemeenten, de provincie, brancheorganisaties, financiële instellingen belangen bij en invloed op het functioneren van de binnenstad. De belangen van deze partijen lopen op punten stevig uiteen.¹ Op andere punten zijn belangen beter gelijk te schakelen. De uitdaging is om de stakeholders in de binnenstad zo te

¹ Zie ook hfdst. 2 uit Winkelgebied van de toekomst, Platform31, 2014, <http://www.platform31.nl/publicaties/winkelgebied-van-de-toekomst>

organiseren dat het lukt om deze divergente belangen in zo groot mogelijke mate te laten convergeren en organiseren, om zo tot scherpe en gedragen beslissingen voor de toekomst te kunnen komen. Kortom: zorgen voor professionele binnenstadssamenwerking.

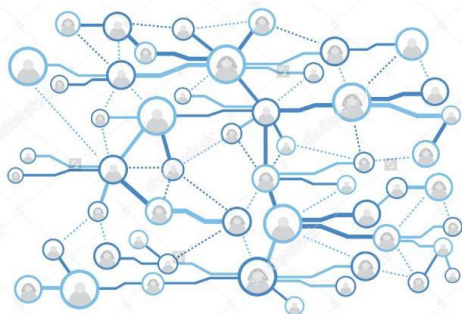
In de Nederlandse praktijk is binnenstadssamenwerking op allerlei verschillende manieren vormgegeven. Dat kan via een centrummanager of centrum(management)organisatie zijn, door inspraak op gemeentelijk beleid, met thematische stuurgroepen, door Bedrijfsinvesteringszones (BIZ) en/of ondernemersfondsen, met gezamenlijke visievormingstrajecten et cetera. Ieder specifieke organisatievorm kent specifieke kenmerken en voor- en nadelen. Volgens Platform31 draait het er op hoofdlijnen om, dat in iedere stad een passende en professionele vorm van binnenstadssamenwerking wordt ontwikkeld. Professionele binnenstadssamenwerking is breder en gaat verder dan winkelstraat- of centrummanagement, gemeentelijk binnenstadsbeleid, of de organisatiegraad van de diverse stakeholders. Het betreft het versterken van het hele pakket aan onderlinge relaties, functies, services, ambities, beleid en geldstromen om maximale synergie te bereiken. In veel Nederlandse binnensteden wordt op dit moment hard gewerkt aan de professionalisering van de binnenstadssamenwerking. Dat is ook hard nodig, want op veel plekken is de samenwerking – eufemistisch gesproken – nog suboptimaal.

Platform31 heeft de laatste jaren veel ervaring opgedaan in landelijke leer- en innovatietrajecten met gemeenten en andere binnenstadstakeholders over (onder meer) het tegengaan van winkelleegstand, het aanpakken van aanloopstraten en het verlagen van regeldruk voor ondernemers. Deze projecten werden ondersteund door onderzoeksmatig werk, waarin trends, structuren en strategieën werden geïdentificeerd. Deze ervaringen gebruiken we om, met relevante partners, projecten te ontwikkelen die professionele binnenstadssamenwerking in Nederlandse stadscentra stimuleren.

(Potentiële) projecten:

- Cursus Binnenstadssamenwerking (i.s.m. Platform Binnenstadsmanagement)
- Publicatie Binnenstad van de toekomst (gericht op innovatie en binnenstadssamenwerking; vervolg op vorige agenderende publicaties) (i.s.m. o.m. G32, G4, MinEZ, Retailagenda)
- Ondersteuning provincies/IPO bij uitvoering Retaildeals (i.s.m. provincies)
- Doorgaan met 'verlichte regels' in winkelgebieden/binnensteden – als aanleiding voor betere samenwerking tussen ondernemers en gemeente (i.s.m. G32, G4, PMG)
- Avondstad / Binnenstad bij nacht (i.s.m. UU, G32, G4)

2) Specialiseren en regionaliseren van binnensteden

De ene binnenstad is de andere niet. Toch is het soms moeilijk om te weten waar je bent als je in de hoofdstraat van een gemiddelde Nederlandse stad staat. Overal dezelfde modeketens, schoenenzaken en fastfoodrestaurants. Hoewel in de omliggende aanloopstraten de *couleur locale* zich meer laat zien, lijken zelfs die straten in sommige steden op elkaar, met lange rijen koffie- en lunchcafés en winkelleegstand daar tussenin. Die eenvormigheid is eigenlijk vreemd, omdat we vanuit wetenschappelijk weten we

dat binnensteden juist behoorlijk verschillende economische en maatschappelijke profielen hebben, en dus ook verschillende kansen en bedreigingen voor de toekomst.²

Uit vergelijking van recente gemeentelijke binnenstadsvisies is bekend dat veel steden als ambitie hebben om hun stadscentra nadrukkelijker te profileren op de eigen geschiedenis, het karakter of 'DNA'.³ Die ambitie wil Platform31 ondersteunen en versterken. Wij willen stakeholders helpen om hun binnensteden te *specialiseren*. De verwachting is immers dat in Nederland de maatschappelijke en economische verschillen tussen steden en regio's zullen toenemen. Om succesvol mee te bewegen met deze groeiende verschillen, zullen binnensteden een profiel moeten kiezen dat past bij de trends, ontwikkelingen en marktpotenties die specifiek voor *die* binnenstad relevant zijn. Specialisatie dus: *one size does not fit all*. Dat werpt fundamentele vragen op: zijn de veelgehoorde oplossingen 'meer beleving' of 'een Primark' echt het meest toekomstgericht voor uw binnenstad? Of zou een functionele uitwerking van 'een comfortabele ontmoetingsplek voor pensionado's' eigenlijk veel beter passen? Het beantwoorden van deze vragen, vraagt om scherp zicht te hebben op internationale, nationale, regionale en lokale ontwikkelingen en hoe die ingrijpen op specifieke binnensteden. Ook vraagt het om het ontwikkelen van creatieve denkrichtingen (bijvoorbeeld over nieuwe functies en concepten voor binnensteden) en het verzamelen van draagvlak daarvoor. Verder is een belangrijke vraag hoe de balans tussen 'generiek' binnenstadsaanbod en gespecialiseerd aanbod kan worden vormgegeven om binnensteden bestand te maken tegen nu nog onvoorziene economische of maatschappelijke veranderingen (robuustheid).

Het specialiseren zouden individuele gemeenten niet alleen moeten doen, maar juist in samenspraak met relevante gemeenten in hun regio en de provincie(s). Op die manier kun je, door middel van verschillende specialisaties van regionale kernen, een gevarieerd en passend aanbod creëren voor bewoners en bezoekers in uw regio. En zo voorkom je dat binnensteden elkaar (onnodig) beconcurreren en investeringen suboptimaal renderen. Provincies kunnen in deze specialisatieslag eventueel een regisserende rol vervullen. Dit kan uitstekend samengaan met hun regisserende rol bij het terugdringen van overaanbod aan geplande en al bestaande winkelmeters, zoals is afgesproken in de provinciale Retaildeals die in oktober zijn gesloten in het kader van de Retailagenda.

(Potentiële) projecten:

- CONCEPT BINNENSTAD (2^e tranche) (i.s.m. SITE urban development, G32, G4, PMG, MinBZK)
- Leerkring Aanloopstraat als identiteitsdrager (evt. i.c.m. *City at Eye Level*-gedachtegoed) (i.s.m. STIPO, G32)
- Kennisuitwisseling met omliggende landen (België, Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk) (i.s.m. G32, G4, MinBZK, buitenlandse organ.)
- Ondersteuning provincies/IPO bij uitvoering Retaildeals (i.s.m. provincies)

² Zie bijvoorbeeld: Evers, D. (e.a.), *Veerkrachtige binnensteden*, PBL, 2014.

³ Zie bijvoorbeeld: Ter Beek, H.M., Pen, C.J., *De binnenstad als buitenkans*, Platform31, 2015

3) Smart binnenstad: meten => weten => sturen

Nederlandse binnensteden zijn traditioneel gezien sterk aanbodgestuurd georganiseerd. Dat kon ook moeilijk anders; het in kaart brengen van gebruikersbehoeften was duur, duurde lang en was niet dynamisch. Sinds de digitalisering van de samenleving openen zich echter ongekende mogelijkheden om *real time* het gedrag en de behoeften van gebruikers in kaart te brengen en de binnenstad veel vraaggestuurd in te richten. Dat is in potentie voor alle groepen interessant: gebruikers (persoonlijke services), marktpartijen (nieuwe businessmodellen) en voor de overheid (*evidence based-beleid*). Voor binnensteden maakt het bijvoorbeeld een gepersonaliseerde binnenstadservaring mogelijk, met een ideale looproute, vraaggestuurde services en de gewenste mix tussen vertrouwdheid en verrassing. Dezelfde vraaggestuurdheid kan ook op groepsniveau georganiseerd worden.

Zo ver is het nog (lang) niet: de *smart* binnenstad staat pas in de kinderschoenen. Wel worden steeds meer data over binnenstadsgebruikers verzameld. Passanten worden gevolgd via hun smartphones, door veiligheidscamera's en via registratie bij gratis WiFi-netwerken. Banken zien aan pintransacties precies hoeveel wie waaraan wanneer uitgeeft en welke omzet ondernemers per dag draaien. Door voordeelkaarten en webshops kennen winkelketens de bestedingspatronen van hun klanten. Overheden hebben mobiliteitsgegevens, parkeerdata en politiegegevens en vragen gebruikers naar hun ervaringen en voorkeuren in enquêtes over koopstromen, woonwensen, cultuurgebruik en leefbaarheid. De combinatie van deze (en nog veel meer) data leveren in potentie een zeer rijk (en deels *real time*) beeld op van het functioneren van de binnenstad en hoe gebruikers zich daartoe verhouden. Patronen verschijnen die voor het blote oog onzichtbaar zijn; nieuwe kansen en knelpunten dienen zich aan.

Stakeholders zien de potentie in van dataverzameling en investeren stevig in allerlei initiatieven. De realiteit is dat beschikbare binnenstadsdata in de meeste binnensteden in Nederland nog niet optimaal worden ingezet. Datasets zijn versnipperd over verschillende stakeholders, worden niet gekoppeld (soms om privacy- en/of concurrentieredenen) en niet (adequaat) omgezet in sturingsinformatie op relevante domeinen. Ook het tegenovergestelde is een risico: dat data heilig wordt verklaard en wordt vergeten dat sommige ontwikkelingen moeilijker te meten zijn dan andere – bijvoorbeeld omdat je er niet naar zoekt (*confirmation bias*).

Platform31 heeft ervaring met *smart cities*, onder meer door onderzoeken, beleidsagenda's en een *community* van koplopers. De banden met de Digitale Steden Agenda en de Retailagenda zijn nauw. In 2017 en verder zullen we deze kennis en netwerken combineren met onze ervaringen met binnenstadsopgaven in projecten die focussen op het omzetten van gebruikersdata naar gebruikerskennis. Kennis die voor beleid en binnenstadsaanpakken benut kan worden. Platform31 ziet gebruikers daarbij niet alleen als *consumenten*, maar als *mensen*, met een uitgebreide set aan gedrag, behoeften en dromen.

(Potentiële) projecten:

- Quick scan: welke (gebruikers)data in/voor binnensteden is relevant, welke data is beschikbaar en bij wie? (MinBZK, G32, Retailagenda, DSA, precieze vorm/samenwerking n.t.b.)
- Leerkring/CoP: van data naar kennis. Data verzamelen is één ding, maar hoe vorm je kennis (ten behoeve van beleid of actie) uit die data? En welke zaken kun je niet uit data leren? (Vorm/samenwerking nader in te vullen..)
- Onderzoek naar beleving in binnensteden: welke behoeften zijn er (écht), hoe meet je die (goed) en hoe programmeer je op basis daarvan? (Afstudeeronderzoek?)
- Onderzoek naar rendement van retailacquisitie (Afstudeeronderzoek?)

Context en uitwerking programma Vitale binnensteden

Voordelen programmatisch werken

De voordelen van een programmatische benadering ten opzichte van de eerdere meer organische benadering (die we afgelopen jaren volgden), is dat we:

- Onze energie en tijd kunnen focussen op enkele specifieke opgaven in de binnenstad, die volgens Platform31 en onze partners van het grootste belang zijn en waarbij Platform31 de hoogste toegevoegde waarde kan realiseren. We denken zo onze maatschappelijke impact te maximaliseren;
- In een vroeg stadium een duidelijke positie in het binnenstadsveld kunnen innemen. Dit is goed voor onze herkenbaarheid in de bredere buitenwereld en biedt duidelijkheid en comfort aan onze samenwerkingspartners;
- Heldere (project)proposities binnen en buiten Platform31 kunnen neerleggen zodat samenwerkingen vroeger en beter tot stand kunnen komen en (eventueel) ook voor langere termijn.

Gebiedsgericht programma (i.p.v. sectoraal)

Programma Vitale binnensteden is een *gebiedsgericht* programma (dit in tegenstelling tot sectoraal of domeingerichte programma's).⁴ 'De binnenstad' als gebied interpreteren we flexibel: het verschilt per stad (of dorp) wat precies als binnenstad gezien wordt. Het gaat over het algemeen om een centraal gelegen deel van de stad, waarin een groot aantal functies, vaak gemengd met elkaar, zijn geclusterd. In oude steden en dorpen is dit vaak ook het oudste deel van de stad, in nieuwe kernen is dit niet per se het geval. In verschillende delen van Nederland en in verschillende typologieën van steden functioneren binnensteden anders en zijn er andere vraagstukken urgent. De opgaven die we hieronder formuleren, projecteren we in principe op alle typen binnensteden. In de concrete projecten geven we echter altijd rekenschap van de specifieke soort binnensteden (en stakeholders daarbij) waarvoor wij denken dat dat specifieke project relevant is.

Totstandkoming programma en projecten

De totstandkoming van programma Vitale binnensteden is ingebed in het bredere traject van de totstandkoming van het gehele Platform31-jaarprogramma, dat al volop in gang is. Voor het gehele Platform31-jaarprogramma en voor (deel)programma Vitale binnensteden geldt dat ze een belangrijke leidraad vormen voor de projecten die in uitvoering worden genomen, maar niet als 100% blauwdruk moeten worden gezien. We letten erop om voldoende flexibiliteit in te bouwen zodat we kunnen blijven inspelen op nu nog onbekende vragen en kansen die zich gedurende de komende jaren voordoen.

⁴ De gebiedsgerichtheid betekent dat opgaven en projecten die hoofdzakelijk gericht zijn op specifieke sectoren (zoals retail, horeca, veiligheid of wonen), niet de focus van het programma hebben.

Programma Vitale binnensteden is totstandgekomen door de ervaringen van Platform31-medewerkers in voorgaande projecten, in vele gesprekken met samenwerkingspartners en in een speciaal belegde bijeenkomsten voor binnenstadsstakeholders op 22 september 2016. Tijdens die bijeenkomst werd de rol van Platform31 in het binnenstadsdomein geduid als kennisontwikkelaar en –verspreider, aanjager en duider van (gevoelige) thema's, laboratorium voor innovatie en verbindende partij. Aandachtspunten van de aanwezigen waren, ten eerste, het behouden van een pre concurrentionele positie ten opzichte van marktpartijen. De positie van Platform31 moet zijn om voorwaardenscheppend voor, aanvullend aan of samen met commerciële partijen te werken en niet in competitie met hen te treden. Ten tweede gaven aanwezigen aan dat de verbinding tussen het binnenstadsprogramma en andere programma's en projecten waaraan Platform31 werkt – in het sociale domein, woondomein, in de veiligheidsfeer et cetera – sterker zou kunnen. Dit is een ambitie die Platform31 deelt en waaraan we komend jaar zullen werken.

Bij de totstandkoming van de individuele projecten binnen programma Vitale binnensteden zoekt Platform31 zoveel mogelijk de samenwerking met het bredere binnenstadsveld. De directe partners van Platform31 hebben daarbij een streepje voor (zie voor het partnerschap: www.platform31.nl/partners).